

हरियाणा विद्यालय शिक्षा बोर्ड

पाठ्यक्रमस्य अध्यायानुसारम् अङ्कानां विभाजनम् (2023-24)

कक्षा :- पूर्व मध्यमा भाग-1 विषय : संस्कृत साहित्य कोड: 901 SKS

सामान्यनिर्देशाः-

1. सम्पूर्णपाठ्यक्रमस्य आधारे एका वार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
2. वार्षिकी परीक्षा 80 अङ्कानां भविष्यति एवं च आन्तरिकं मूल्याङ्कनं 20 अङ्कानां भविष्यति।
3. आन्तरिकमूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधिकं मूल्याङ्कनं भविष्यति-
  - (i) 6 अङ्कानां कृते - 3 सैट (SAT) परीक्षाणाम् आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
  - (ii) 2 अङ्कयोः कृते- एका अर्धवार्षिकी परीक्षा भविष्यति। यस्या अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 2 अङ्कयोः भाराङ्को भविष्यति।
  - (iii) 2 अङ्कयोः कृते- शिक्षकाः कक्षा-कक्षयोः सहभागितायाः (CRP) कृते मूल्याङ्कनं करिष्यन्ति एवं च अधिकतमौ द्वौ अङ्को अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने दास्यन्ति।
  - (iv) 5 अङ्कानां कृते- छात्राः परियोजनाकार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 05 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
  - (v) 5 अङ्कानां कृते- छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अङ्काः प्रदीयन्ते-

75% तः	80% पर्यन्तम् = 01 अङ्कः
80% तः उपरि	85% पर्यन्तम् = 02 अङ्कौ
85% तः उपरि	90% पर्यन्तम् = 03 अङ्काः
90% तः उपरि	95% पर्यन्तम् = 04 अङ्काः
95% तः उपरि	= 05 अङ्काः

पाठ्यक्रमस्य संरचना (2023-24)

कक्षा :- पूर्व मध्यमा भाग-1

विषय : संस्कृत साहित्य

कोड: 901 SKS

क्रम-संख्या	आकलनबिन्दवः	अङ्का
1.	खण्डः 'क' पंचतंत्रम्(अपरीक्षितकारकम्) <ul style="list-style-type: none"> गद्याशयोः पद्याशयोर्वा एकतरस्य हिन्दीव्याख्या कथासारः / शब्दार्थः	(20) 10 10
2.	खण्डः 'ख' नीतिशतकम्(भर्तृहरिकृतम्) <ul style="list-style-type: none"> श्लोकव्याख्या	14
3.	खण्डः 'ग' यजुर्वेदस्य चत्वारिंशोऽध्यायः(महर्षिदयानन्दकृतव्याख्या) <ul style="list-style-type: none"> मन्त्रव्याख्या कण्ठस्थीकृतमन्त्रद्वयलेखनम्	(20) 12 08
4.	खण्डः 'घ' सत्यार्थप्रकाशः (द्वितीयसमुल्लासः) – महर्षिदयानन्दः	10
5.	खण्डः 'ङ' बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः बहुविकल्पीयप्रश्नाः एकैकस्याङ्कस्य सम्पूर्णपाठ्यक्रमात् निश्चिताः सन्ति।	16
		योगः 80
	आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्	20
		सम्पूर्णाङ्काः 100

खण्ड: 'क'—पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)

श्लोकानां सस्वरगायनम्, अर्थज्ञानम्, भावार्थबोधनम्, प्रसङ्गज्ञानम्, अन्वयपरिज्ञानं च। गद्यवाचनस्याभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम् (उभयोः गद्यांशपद्यांशयोः)। कर्तृपदानां क्रियापदानां विशेषण-विशेष्ययोः च परिज्ञानम्। कथाधारितप्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन वाक्येन च अभ्यासः, साररूपेण कथाज्ञानम्।

खण्ड: 'ख'—नीतिशतकम्

श्लोकानां सस्वरगायनम्, अर्थज्ञानम्, भावार्थबोधनम्, प्रसङ्गज्ञानम्, अन्वयपरिज्ञानम् श्लोकाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। श्लोकान्तगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्यविशेषणपदानां कर्तृपदानां क्रियापदानां च ज्ञानम्।

खण्ड: 'ग'—यजुर्वेदस्य चत्वारिंशोऽध्यायः

मन्त्राणां शुद्धोच्चारणम्, मन्त्रार्थानां ज्ञानम्, मन्त्राणां भावार्थबोधनम्। अन्वयस्य ज्ञानम्। मन्त्राधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। मन्त्रान्तगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्य-विशेषणपदानां अवबोधः।

खण्ड: 'घ'— सत्यार्थप्रकाशः (द्वितीयसमुल्लासः)

समुल्लासपरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः, प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः।

मासिक पाठ्यक्रमस्य शिक्षण-योजना (2023-24)

कक्षा :- पूर्व मध्यमा भाग-1

विषय : संस्कृत साहित्य

कोड: 901 SKS

मास	पाठ्यपुस्तकस्य नाम	पाठ्यबिन्दवः	शिक्षणस्य कालांशाः	पुनरावृत्तेः कालांशाः
अप्रैल	सत्यार्थप्रकाशः (द्वितीयः समुल्लासः) यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	बालशिक्षाविषयः	4	-
		1-2 मन्त्रौ	4	2
		1-10 श्लोकाः	7	2
		प्रथमा कथा	2	1
मई	सत्यार्थप्रकाशः (द्वितीयः समुल्लासः) यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	भूतप्रेतादिनिषेधः	4	1
		3-4 मन्त्रौ	3	1
		11-20 श्लोकाः	7	3
		द्वितीया कथा	2	1
जून	ग्रीष्मावकाशेषु संस्कृतसम्बद्धगतिविधयः			
जुलाई	सत्यार्थप्रकाशः (द्वितीयः समुल्लासः) यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	जन्मपत्रसूर्यादिग्रहसमीक्षा- विषयः	4	2
		5-6 मन्त्रौ	4	2
		21-30 श्लोकाः	8	3
		तृतीया कथा	2	1
अगस्त	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	7-8 मन्त्रौ	5	2
		31-41 श्लोकाः	8	3
		4-5 कथे	5	2
सितंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	9-10 मन्त्रौ	5	2
		42-52 श्लोकाः	8	3
		6-7 कथे	5	2
अक्तूबर	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	11-12 मन्त्रौ	4	2
		53-63 श्लोकाः	8	3
		8-9 कथे	4	2

नवंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	13-14 मन्त्रौ 64-74 श्लोकाः 10-11 कथे	4 8 4	2 3 2
दिसंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	15-16 मन्त्रौ 75-85 श्लोकाः 12-13 कथे	4 8 4	1 2 1
जनवरी	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	सप्तदशः मन्त्रः 86-100 श्लोकाः चतुर्दशी कथा	4 8 4	1 2 1
फरवरी	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	आवृत्तिः आवृत्तिः आवृत्तिः	7 10 7	- - -
मार्च	वार्षिकी परीक्षा			

विशेषकथनम्—

विषयशिक्षकेभ्यः मन्तव्यो दीयते यत् ते छात्राणां शब्दावल्याः अवधारणाश्च स्पष्टतां वर्धनाय अध्यायेषु प्रयुक्तायाः शब्दावल्याः परिभाषात्मकशब्दानां टिप्पणीपुस्तिका सज्जीकरणाय च निर्देशं कुर्युः।

निर्धारितपुस्तकानि—

1. पंचतंत्रम्(अपरीक्षितकारकम्)
2. नीतिशतकम् (भर्तृहरिकृतम्)
3. यजुर्वेदभाष्यम् (महर्षिदयानन्दकृतव्याख्या)
4. सत्यार्थप्रकाशः (महर्षिदयानन्दः)

प्रश्नपत्रस्य प्रारूपम्(2023-24)

कक्षा :- पूर्व मध्यमा भाग-1

विषय : संस्कृत साहित्य

कोड: 901 SKS

प्रश्नानां प्रकारः	अङ्काः	संख्या	विवरणम्	पूर्णाङ्काः
वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	1	16	16 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः	16
अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः	2	10	श्लोककण्ठस्थीकरणम्, मंत्रकण्ठस्थीकरणम्, गद्यपद्यव्याख्या	20
लघूत्तरात्मकप्रश्नाः	4	5	प्रश्नाः, मन्त्रव्याख्या	20
दीर्घ-उत्तरात्मकप्रश्नाः	6	4	श्लोकव्याख्या, कथासारः, गद्यपद्यव्याख्या	24
योगः		35		80

